

Łukasz Linowski

Historia

Wymagania edukacyjne

Podstawa programowa 2026

Wymagania edukacyjne z historii dla klasy 4 szkoły podstawowej

Temat w podręczniku	Wymagania na ocenę				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	Uczeń:				
Dział 1. Historia, źródła i czas					
1. Historia – nauka o przeszłości	– z pomocą nauczyciela wyjaśnia, czym jest historia i rozumie różne znaczenia tego terminu; – z pomocą nauczyciela wymienia, czym zajmuje się historia jako nauka oraz na czym polega praca historyka; – dostrzega najważniejsze różnice między historią, legendą i utworem literackim;	– wyjaśnia różne znaczenia terminu <i>historia</i> (m.in. opowieść, dzieje, nauka); – poprawnie posługuje się terminami: <i>historia</i>, <i>historyk</i>; – podaje przykłady wydarzeń, które są przedmiotem badań historycznych;	– porównuje historię jako naukę z legendą i utworem literackim; – wskazuje związki przyczynowo-skutkowe między prostymi wydarzeniami historycznymi; – analizuje proste źródła ikonograficzne przy niewielkim wsparciu nauczyciela;	– samodzielnie wyjaśnia znaczenie historii jako nauki dla poznawania przeszłości; – uzasadnia rolę historyka w badaniu dziejów; – analizuje źródła ikonograficzne i formułuje trafne wnioski na ich podstawie;	– analizuje znaczenie historii jako nauki dla poznawania przeszłości i rozumienia współczesnego świata; – krytycznie analizuje sposób przedstawiania historii w dziełach kultury popularnej w oparciu o własne, poparte argumentami wnioski;
2. O źródłach historycznych	– z pomocą nauczyciela wyjaśnia znaczenie terminów: <i>źródło historyczne</i>, <i>archeologia</i>; – wymienia podstawowe rodzaje źródeł historycznych oraz podaje ich przykłady;	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>źródło historyczne</i>, <i>archeologia</i>; – dokonuje podstawowego podziału źródeł historycznych; – podaje przykłady różnych źródeł historycznych; – rozumie, na czym polega badanie wiarygodności źródeł historycznych;	– porównuje różne rodzaje źródeł historycznych; – wyjaśnia związek między historią a archeologią; – wykorzystuje źródła historyczne do uzyskiwania podstawowych informacji o przeszłości;	– samodzielnie analizuje różne źródła historyczne; – uzasadnia znaczenie archeologii w badaniu dziejów człowieka; – weryfikuje przydatność źródeł historycznych do poznawania wybranych wydarzeń z przeszłości;	– wyjaśnia rolę archeologii oraz znaczenie źródeł niepisanych i pisanych w poznawaniu przeszłości; – wymienia instytucje zajmujące się ochroną źródeł historycznych, porównuje zakres ich działalności oraz ocenia ich znaczenie dla zachowania dziedzictwa historycznego;
3. Czas w historii	– z pomocą nauczyciela wyjaśnia znaczenie terminów: <i>kalendarz</i>, <i>data</i>, <i>epoka historyczna</i>; – wymienia epoki historyczne i rozumie znaczenie terminów:	– rysuje oś czasu (taśmę chronologiczną) oraz umieszcza na niej wskazane daty; – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>epoka historyczna</i>, <i>okres naszej</i>	– porządkuje wydarzenia w kolejności chronologicznej; – odróżnia prehistorię od epok historycznych i podaje cechy charakterystyczne tych okresów;	– wyjaśnia znaczenie podziału dziejów świata na epoki; – formułuje trafne wnioski dotyczące następstwa wydarzeń i epok historycznych;	– wyciąga wnioski dotyczące zmian zachodzących między kolejnymi epokami historycznymi; – samodzielnie analizuje oś czasu (taśmę chronologiczną)

	<i>okres naszej ery, okres przed naszą erą;</i> – dostrzega najważniejsze różnice między prehistorią a epokami historycznymi;	<i>ery, okres przed naszą erą;</i> – wymienia epoki historyczne w kolejności chronologicznej;	– poprawnie posługuje się nazwami epok historycznych;		oraz poprawnie określa związki chronologiczne między wydarzeniami;
4. Obliczamy czas	– rozróżnia cyfry rzymskie i cyfry arabskie, a z pomocą nauczyciela zapisuje liczby w obu systemach; – rozumie znaczenie terminów: <i>wiek (stulecie), tysiąclecie;</i> – z pomocą nauczyciela określa wiek wybranego wydarzenia historycznego;	– zapisuje liczby za pomocą cyfr rzymskich i cyfr arabskich; – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wiek (stulecie), tysiąclecie;</i> – określa początek i koniec wskazanego wieku;	– określa wiek wydarzenia historycznego; – oblicza upływ czasu między wydarzeniami z tej samej ery; – poprawnie stosuje cyfry rzymskie przy określaniu wieków;	– samodzielnie oblicza upływ czasu między wydarzeniami z n.e., p.n.e. i obu er; – wyjaśnia, w jaki sposób oblicza się wiek wydarzeń historycznych; – wyjaśnia znaczenie chronologii w badaniach historycznych;	– samodzielnie oblicza upływ czasu między wydarzeniami z różnych er oraz poprawnie uzasadnia tok rozumowania; – wyjaśnia znaczenie rachuby czasu dla badań historycznych;
Dział 2. Moje miejsce na ziemi					
7. Odkrywanie historii rodzinnej	– z pomocą nauczyciela wyjaśnia znaczenie terminów: <i>genealogia, ród, pokrewieństwo;</i> – rozumie, czym są pamiątki rodzinne i tradycje rodzinne; – z pomocą nauczyciela wymienia członków rodziny oraz odczytuje informacje przedstawione na prostym drzewie genealogicznym;	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>genealogia, pokrewieństwo, ród, tradycja rodzinna, pamiątki rodzinne;</i> – omawia znaczenie pamiątek rodzinnych i opowieści rodzinnych jako elementów; – łączy jej członków; – wykonuje proste drzewo genealogiczne swojej rodziny;	– porównuje różne źródła do poznawania historii rodziny; – wykorzystuje informacje o swojej rodzinie do stworzenia drzewa genealogicznego; – wyjaśnia znaczenie tradycji rodzinnych dla kolejnych pokoleń;	– uzasadnia rolę pamiątek rodzinnych w poznawaniu przeszłości; – analizuje informacje zawarte w drzewie genealogicznym i formułuje wnioski; – wyjaśnia znaczenie historii rodziny dla kształtowania tożsamości człowieka;	– samodzielnie projektuje rozbudowane drzewo genealogiczne na podstawie różnych źródeł rodzinnych; – ocenia rolę rodzinnych tradycji i pamiątek w zachowaniu pamięci o przeszłości;
8. Co warto wiedzieć o mapie	– rozumie znaczenie terminów: <i>mapa, plan, legenda mapy;</i> – z pomocą nauczyciela odczytuje podstawowe informacje z planu i mapy historycznej; – dostrzega najważniejsze różnice między mapą a planem;	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>kartograf, skala mapy;</i> – poprawnie posługuje się legendą mapy; – odczytuje podstawowe informacje z map historycznych;	– wskazuje różnice między planem a mapą oraz określa ich zastosowanie; – wykorzystuje mapę historyczną do zdobywania informacji o przeszłości; – poprawnie odczytuje symbole i oznaczenia kartograficzne na mapie historycznej;	– analizuje informacje przedstawione na mapie historycznej; – wyjaśnia znaczenie map historycznych dla badania dziejów; – formułuje wnioski na podstawie danych odczytanych z mapy historycznej;	– łączy informacje z mapy z innymi źródłami wiedzy historycznej; – analizuje i porównuje różne rodzaje map historycznych (np.: polityczne, gospodarcze, religijne), wyjaśnia specyfikę przedstawianych przez nie informacji oraz ocenia ich przydatność

					w poznawaniu przeszłości;
9. Mała ojczyzna i jej przeszłość	– rozumie znaczenie terminów: <i>mała ojczyzna, region, kultura, dialekt</i>; – z pomocą nauczyciela wskazuje na mapie wybrane regiony Polski; – wymienia przykłady kilku wybranych lokalnych zabytków i tradycji;	– wyjaśnia różnicę między ojczyzną a małą ojczyzną; – opisuje sposoby poznawania historii lokalnej; – podaje przykłady elementów kultury regionalnej;	– wskazuje różnice kulturowe i historyczne między wybranymi regionami Polski (język, tradycje, stroje ludowe); – wykorzystuje plan miasta do zdobywania informacji o historii lokalnej; – przedstawia znaczenie działań lokalnych działaczy dla małych ojczyzn;	– analizuje związki między historią lokalną a historią kraju; – uzasadnia znaczenie zabytków dla dziedzictwa kulturowego regionu; – formułuje wnioski dotyczące znaczenia małej ojczyzny w życiu człowieka;	– samodzielnie zbiera informacje związane z historią własnej miejscowości; – projektuje działania służące popularyzacji historii i dziedzictwa lokalnego; – ocenia rolę lokalnych tradycji, zabytków i działaczy w kształtowaniu tożsamości mieszkańców regionu;
10. Duża ojczyzna – Polska	– rozumie znaczenie terminów: <i>państwo, naród, ojczyzna, patriotyzm, symbole narodowe</i>; – rozpoznaje podstawowe polskie symbole narodowe; – wymienia najważniejsze polskie święta państwowe;	– wyjaśnia różnicę między wspólnotą państwową (państwem) a wspólnotą narodową (narodem); – opisuje funkcje symboli narodowych; – przedstawia podstawowe przejawy postawy patriotycznej;	– porównuje wspólnotę państwową i wspólnotę narodową; – wyjaśnia znaczenie świąt państwowych dla wspólnoty narodowej; – poprawnie charakteryzuje symbole narodowe Polski i symbole Unii Europejskiej;	– uzasadnia rolę symboli narodowych w życiu społeczeństwa; – ocenia znaczenie postaw patriotycznych we współczesnym świecie; – wyjaśnia znaczenie wspólnoty narodowej dla zachowania i przekazywania tradycji i kultury;	– porównuje współczesne formy patriotyzmu z postawami obywatelskimi spotykanymi w innych państwach; – formułuje i uzasadnia własne stanowisko dotyczące roli historii, tradycji i dziedzictwa narodowego we współczesnym społeczeństwie;
Dział 3. Początki cywilizacji					
13. Myśliwy staje się rolnikiem	– z pomocą nauczyciela wskazuje na mapie obszar Żyznego Półksiężycza; – rozumie znaczenie terminów: <i>rewolucja neolityczna, Żyzny Półksiężyc</i>; – wymienia najważniejsze osiągnięcia ludzi pierwotnych;	– wyjaśnia, na czym polegała rewolucja neolityczna; – opisuje różnice między koczowniczym a osiadłym trybem życia; – przedstawia podstawowe osiągnięcia ludzi pierwotnych oraz wyjaśnia znaczenie tych dokonań;	– podaje czas i miejsce pojawienia się człowieka rozumnego; – wyjaśnia przyczyny i skutki rewolucji neolitycznej; – porównuje koczowniczy i osiadły tryb życia człowieka; – wykorzystuje mapę historyczną do określenia najstarszych siedzib oraz kierunków	– analizuje znaczenie rewolucji neolitycznej dla rozwoju pierwszych społeczeństw; – wyjaśnia rolę rolnictwa i hodowli zwierząt w przemianach cywilizacyjnych; – uzasadnia, dlaczego umiejętność wytapiania metali odgrywała ważną rolę w życiu ludzi; – formułuje wnioski dotyczące zmian	– ocenia wpływ rewolucji neolitycznej na dalszy rozwój cywilizacji; – wyciąga złożone wnioski na podstawie analizy mapy przedstawiającej migracje ludności i rozwój osadnictwa;

			rozprzestrzeniania się człowieka;	zachodzących w życiu ludzi od paleolitu do neolitu;	
14. Egipt darem Nilu	– wskazuje okres powstania państwa egipskiego na osi czasu; – z pomocą nauczyciela lokalizuje na mapie Egipt; – rozumie znaczenie terminów: <i>piramida, mumia, mumifikacja, politeizm, cywilizacja</i>; – przedstawia, czym był sąd Ozyrysa nad duszą zmarłego;	– opisuje warunki naturalne starożytnego Egiptu; – przedstawia strukturę społeczną starożytnego Egiptu; – omawia podstawowe wierzenia religijne starożytnych Egipcjan, w tym sąd Ozyrysa nad duszą zmarłego;	– wyjaśnia wpływ rzeki Nil na rozwój państwa egipskiego; – charakteryzuje sposób sprawowania władzy przez faraonów w starożytnym Egipcie; – porównuje położenie poszczególnych grup społecznych w starożytnym Egipcie;	– uzasadnia wpływ warunków naturalnych na rozwój państwa egipskiego; – analizuje zależność między strukturą społeczną a wierzeniami religijnymi w starożytnym Egipcie; – omawia najważniejsze osiągnięcia cywilizacji egipskiej;	– ocenia rolę religii w życiu politycznym i społecznym starożytnego Egiptu; – podaje przykłady wpływu osiągnięć cywilizacji egipskiej na kulturę współczesnej Europy;
15. Pismo – epokowy wynalazek	– rozumie znaczenie terminów: <i>papirus, pismo obrazkowe, pismo klinowe, alfabet łaciński, inskrypcja</i>; – wymienia najstarsze rodzaje pisma; – rozumie znaczenie wynalazku pisma dla rozwoju ludzkości;	– wyjaśnia, dlaczego ludzie wynaleźli pismo; – przyporządkowuje podstawowe rodzaje pisma do cywilizacji, które je stworzyły; – wyjaśnia znaczenie papirusu w zapisywaniu i przekazywaniu informacji;	– porównuje najstarsze rodzaje pisma; – wyjaśnia znaczenie działalności Fenicjan dla rozwoju pisma alfabetycznego; – wskazuje zależność między rozwojem cywilizacji a rozwojem pisma;	– analizuje znaczenie wynalazku pisma dla rozwoju ludzkości; – wyjaśnia rolę pisma w przechowywaniu i przekazywaniu wiedzy;	– wyjaśnia znaczenie wynalazku pisma dla ludzi żyjących współcześnie; – ocenia wpływ wynalazku pisma na rozwój nauki, administracji i kultury w dziejach świata;
Dział 4. W starożytnej Grecji					
18. Ateny ojczyzną demokracji	– z pomocą nauczyciela wskazuje na mapie Grecję i Ateny; – z pomocą nauczyciela wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Hellenowie, Hellada, barbarzyńca, polis, demokracja</i>; – wymienia główne zajęcia starożytnych Greków;	– charakteryzuje warunki naturalne starożytnej Grecji; – wyjaśnia, czym było polis; – przedstawia, czym była demokracja w starożytnej Grecji; – wyjaśnia podstawowe zasady funkcjonowania demokracji ateńskiej; – opisuje sposób podejmowania decyzji podczas obrad zgromadzenia ludowego;	– wyjaśnia wpływ warunków naturalnych na rozwój starożytnej Grecji; – porównuje położenie poszczególnych grup społecznych w starożytnych Atenach; – charakteryzuje rolę zgromadzenia ludowego w demokracji ateńskiej;	– uzasadnia, dlaczego w starożytnej Grecji nie powstało jedno wspólne państwo; – analizuje funkcjonowanie demokracji ateńskiej i ocenia jej mocne oraz słabe strony; – wyjaśnia rolę Peryklesa w rozwoju demokracji ateńskiej; – uzasadnia znaczenie udziału obywateli w funkcjonowaniu demokracji ateńskiej;	– porównuje demokrację ateńską ze współczesnymi systemami demokratycznymi; – ocenia wpływ obywateli starożytnych Aten na funkcjonowanie i politykę polis; – prezentuje i uzasadnia swoje stanowisko w debacie historycznej;

19. Wierzenia starożytnych Greków	– rozumie znaczenie terminów: <i>mit</i>, <i>mitologia</i>, <i>politeizm</i>, <i>igrzyska olimpijskie</i>; – wymienia najważniejszych bogów greckich; – rozpoznaje podstawowych bohaterów (herosów) w mitologii greckiej;	– wyjaśnia, czym był politeizm; – opisuje rolę religii oraz sportu w życiu starożytnych Greków; – przedstawia najważniejsze mity greckie i ich bohaterów;	– wskazuje dziedziny życia, nad którymi poszczególni bogowie sprawowali opiekę; – wyjaśnia związek między igrzyskami olimpijskimi a religią starożytnych Greków; – wykorzystuje wiedzę o mitologii greckiej do interpretacji wybranych przekazów kulturowych;	– analizuje znaczenie mitów w kulturze starożytnej Grecji; – wyjaśnia rolę religii w życiu i kulturze starożytnych Greków; – formułuje wnioski dotyczące wpływu wierzeń religijnych na życie mieszkańców Hellady; – porównuje starożytne igrzyska olimpijskie ze współczesnymi;	– podaje przykłady wpływu mitologii greckiej na współczesną kulturę, sztukę i język; – ocenia rolę wierzeń religijnych w kształtowaniu tożsamości starożytnych Greków;
20. Kultura i osiągnięcia Greków	– wyjaśnia, czym jest filozofia; – wymienia najważniejszych filozofów starożytnej Grecji; – rozpoznaje podstawowe zabytki kultury materialnej starożytnej Grecji;	– wyjaśnia, czym zajmowali się filozofowie greccy; – opisuje budowę teatru greckiego i zasady wystawiania przedstawień; – przedstawia podstawowe osiągnięcia Greków w dziedzinie architektury i rzeźby;	– wyjaśnia różnice między starożytnym teatrem greckim a teatrem współczesnym; – charakteryzuje poglądy najważniejszych filozofów greckich; – wyjaśnia znaczenie osiągnięć artystycznych starożytnych Greków na kulturę i sztukę późniejszych epok;	– analizuje wpływ filozofii greckiej na rozwój nauki, kultury i sposobu postrzegania świata; – przedstawia rolę teatru w życiu społecznym starożytnych Greków; – wyjaśnia wpływ osiągnięć cywilizacji greckiej na rozwój kultury europejskiej;	– podaje przykłady wpływu dokonań starożytnych Greków na współczesną naukę, kulturę i edukację; – ocenia wpływ filozofii greckiej na rozwój kultury i cywilizacji europejskiej;
Dział 5. Starożytny Rzym					
23. Rzymianie i ich państwo	– zna legendarną datę założenia Rzymu; – wskazuje na mapie Italię, Lacjum i Rzym; – z pomocą nauczyciela wyjaśnia znaczenie terminu <i>republika</i>; – rozróżnia patrycjuszy, plebejuszy i niewolników w starożytnym Rzymie;	– omawia legendę o założeniu Rzymu; – wyjaśnia okoliczności powstania republiki rzymskiej; – przedstawia grupy społeczne w starożytnym Rzymie;	– porównuje sytuację patrycjuszy, plebejuszy i niewolników w społeczeństwie starożytnego Rzymu; – opisuje pozycję i rolę kobiet w społeczeństwie starożytnego Rzymu; – charakteryzuje kompetencje najważniejszych urzędników republiki rzymskiej; – charakteryzuje rolę obywateli w życiu politycznym republiki rzymskiej;	– analizuje organizację ustroju republikańskiego w Rzymie; – uzasadnia znaczenie senatu, konsulów i zgromadzeń ludowych dla funkcjonowania republiki rzymskiej; – wyjaśnia wpływ podziałów społecznych na życie polityczne republiki rzymskiej;	– porównuje ustrój republiki rzymskiej ze współczesnymi systemami demokratycznymi; – ocenia podobieństwo republiki rzymskiej do ustroju starożytnego Egiptu oraz starożytnych Aten;

24. Rozkwit i upadek Rzymu	– rozumie znaczenie terminów: <i>cesarstwo, prowincja, szlak bursztynowy</i>; – wskazuje na mapie nazwy wybranych prowincji rzymskich; – zna datę upadku cesarstwa zachodniorzymskiego;	– wyjaśnia przyczyny podbojów rzymskich w Italii oraz w basenie Morza Śródziemnego; – opisuje sposób sprawowania władzy przez starożytnych Rzymian na terenach podbitych; – przedstawia postacie Juliusza Cezara i Oktawiana Augusta;	– wyjaśnia przemiany ustrojowe prowadzące do powstania cesarstwa rzymskiego; – wykorzystuje mapę do opisu zasięgu terytorialnego cesarstwa rzymskiego; – przedstawia przyczyny kryzysu cesarstwa rzymskiego;	– analizuje znaczenie podbojów dla rozwoju państwa rzymskiego; – wyjaśnia rolę Juliusza Cezara i Oktawiana Augusta w przemianach ustrojowych starożytnego Rzymu; – formułuje wnioski dotyczące przyczyn upadku cesarstwa zachodniorzymskiego;	– porównuje ustrój Rzymu w okresie republiki z ustrojem w okresie cesarstwa; – ocenia, jak zmieniła się rola obywateli i senatu po powstaniu cesarstwa rzymskiego;
25. Kultura starożytnych Rzymian	– z pomocą nauczyciela wyjaśnia znaczenie terminu <i>romanizacja</i>; – rozpoznaje najważniejsze osiągnięcia Rzymian w dziedzinie architektury; – wymienia podstawowe zasady prawa rzymskiego;	– wyjaśnia greckie korzenie kultury rzymskiej; – opisuje funkcje najważniejszych rzymskich budowli użyteczności publicznej; – przedstawia znaczenie prawa Dwunastu Tablic dla rozwoju prawa rzymskiego;	– porównuje wybrane osiągnięcia starożytnych Greków i Rzymian; – wyjaśnia, na czym polegała romanizacja prowincji; – wskazuje znaczenie prawa rzymskiego dla funkcjonowania państwa rzymskiego;	– analizuje wpływ kultury rzymskiej na rozwój kultury europejskiej; – uzasadnia znaczenie prawa rzymskiego dla współczesnych systemów prawnych; – ocenia rolę architektury rzymskiej w życiu społecznym mieszkańców starożytnego Rzymu;	– podaje przykłady wpływu kultury i prawa rzymskiego na współczesną Europę; – uzasadnia znaczenie kodyfikacji prawa dla rozwoju cywilizacji rzymskiej;
26. Początki chrześcijaństwa	– z pomocą nauczyciela wyjaśnia znaczenie terminów: <i>judaizm, Dekalog, Biblia, Stary Testament</i>; – rozróżnia monoteizm i politeizm; – wskazuje na mapie Palestynę i Jerozolimę.	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>judaizm, Dekalog, Biblia, Stary Testament</i>; – rozróżnia monoteizm i politeizm; – przedstawia okoliczności narodzin chrześcijaństwa; – wskazuje na mapie Palestynę i Jerozolimę; – wyjaśnia, kim byli Jezus Chrystus i św. Paweł z Tarsu.	– porównuje monoteizm i politeizm; – wyjaśnia przyczyny prześladowań chrześcijan w cesarstwie rzymskim; – opisuje kierunki rozprzestrzeniania się chrześcijaństwa.	– analizuje przyczyny rozwoju chrześcijaństwa w cesarstwie rzymskim; – uzasadnia znaczenie działań podjętych przez cesarza Konstantyna Wielkiego i cesarza Teodozjusza Wielkiego dla rozwoju chrześcijaństwa; – opisuje wpływ chrześcijaństwa na kulturę europejską.	– potrafi uzasadnić atrakcyjność chrześcijaństwa dla różnych grup społecznych w cesarstwie rzymskim; – ocenia znaczenie chrześcijaństwa jako jednego z fundamentów cywilizacji europejskiej.